

[Indenrigsministeren.]

Til hr. Alfred Andersen og også til fru Tove Jørgensen vil jeg sige, at Samfundet og Hjemmet for Vanføre har ikke ønsket at overdrage værkstederne til staten, og vi har også ønsket, at Samfundet og Hjemmet for Vanføre fik mulighed for en virksomhed fremover. Og når hr. Alfred Andersen spørger, om det er kommet ind i billedet, kan det selvfølgelig ikke komme ind i billedet på anden led end som andre foreninger, der har sygdomsforebyggende formål, og som virker som rådgiver, og da tror jeg, at man i høj grad vil trække på den ekspertise, man dér har.

Jeg tror ikke, der er grund til på dette tidspunkt at komme med flere bemærkninger ud over at takke for den modtagelse, lovforslaget har fået, og jeg vil selvfølgelig være parat til at udbyde tingene nærmere under udvalgsarbejdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om folkeafstemninger i kommunerne [af Kjærulff-Schmidt m. fl.].

(Lovforslag nr. L 103. Fremsat 16/3 77).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Indenrigsministeren (Egon Jensen):

Dette lovforslag er en gentagelse. Det drejer sig om, at man vil lade et mindretal i kommunalbestyrelsen på mindst 1/3 kunne bestemme, at afgørelser i kommunalbestyrelsen skal sendes ud til folkeafstemning, og det går også ud på, at man, hvis 10 pct. af vælgerne ønsker det, skal kunne sende beslutninger i kommunalbestyrelsen ud til folkeafstemning.

Jeg kan godt godtage det, der ligger bagved, nemlig en nærmere forbindelse til borgerne. Jeg er bare ikke så sikker på, at det er den rig-

tige måde at gøre det på, og jeg er helt overbevist om, at der er en masse ting, som ikke kan sendes ud til folkeafstemning.

Af hensyn til det fremrykkede tidspunkt skal jeg kun sige, at vi jo har et nærdemokratiudvalg nedsat, som er kommet med en betænkning, og jeg tror, det er for tidligt at tage stilling til en enlig svale her i nærdemokrati-problematikken. Men jeg vil ikke af den grund sige, at jeg har sympati for dette forslag, for jeg tror, det er forfejlet. Selv om ideen måske kan være velment, er det ikke den vej, vi skal gå. Folkeafstemning har kommunalbestyrelsen til enhver tid lejlighed til at foranstalte, men vi må respektere det ansvar, kommunalbestyrelsen i øvrigt har.

Erenbjerg (S):

Det skal erkendes, at der efter kommunalreformen ikke uventet er opstået nogle kommunikationsvanskeligheder. Der er populært sagt blevet for langt til de styrende organer. Mange gode kræfter er sat ind på at råde bod på dette, og mange værdifulde resultater er opnået, således at det ikke i alle kommuner er et problem. Man har taget borgerne med på råd.

Netop i disse dage lægges sidste hånd på en redegørelse omkring nærdemokratiet ude i kommunerne, en redegørelse, der bygger på de erfaringer, der er indhøstet. Jeg tror og håber imidlertid ikke, at vejledende folkeafstemninger vil blive en af de nærdemokratiske foranstaltninger, som man vil foreslå.

Man må nemlig huske, at demokrati er andet og mere end blot at afgive sin stemme for eller imod en eller anden ting. Demokrati er også en forpligtelse til at sætte sig ind i tingene og eventuelt påpege alternative løsninger. Netop i disse år udfoldes der store bestræbelser for at få borgerne med i planlægningen af de opgaver, som en kommune skal løse. Der er endog tilfælde, hvor en kommune har taget borgerne med på råd ved budgetlægningen. Det er en langt bedre måde at tilgodese nærdemokratiet på, det at lade borgerne få indflydelse på, hvad der skal ske i deres egen kommune.

Folkeafstemninger skal ikke kunne dikteres af et mindretal. Eksempelvis har vi da også i dag regler for afstemninger, når det drejer sig om f. eks. skoler, regler, der er langt mere restriktive end forslagsstillerne nu foreslår. Vejledende folkeafstemninger bør være et

[Erenbjerg.]

redskab, som et byråd kan benytte sig af efter et gennemgribende oplysningsarbejde, hvis man ønsker at høre borgernes mening.

Vi vil se på forslaget i udvalget, men forsigtigt udtalt: vi er meget skeptiske.

Tang Sørensen (FP):

Med fare for, at hr. Risgaard Knudsen beskylder os for at komme med paradeforslag, lover jeg alligevel at argumentere for dette lovforslag.

Efter kommunesammenlægningen i 1970, hvor de 1.360 kommuner blev reduceret til 277, er noget af nærdemokratiet forsvundet. I dag er der langt op til borgmesteren, for han sidder på sit kontor fjernt fra borgerne ude omkring i storkommunerne. Han har helt mistet kontakten med den menige vælger. Derfor har vi i de senere år oplevet, at kommunalbestyrelser og amtsråd har arbejdet med at gennemføre projekter, der måske ville være blevet nedstemt, dersom man havde afholdt lokale folkeafstemninger.

Med de høje skatter, vi i dag betaler, er borgerne i høj grad interesseret i, hvad deres skattekroner bliver brugt til.

Mente en kommunalbestyrelse før kommunesammenlægningen, at der burde bygges et nyt idrætsanlæg, en offentlig bygning eller en ny skole i kommunen, havde man da i langt højere grad, end tilfældet er nu, taget borgerne med på råd, vel at mærke inden man tog beslutningen.

Vi taler så meget i dag om at komme hinanden ved. Vi taler om nærdemokrati. Vi taler om, at demokratiet har vanskelige vilkår i Danmark. Det kan vi være med til at forbedre her i dette ting. Vi kan lave vores love, således at borgerne føler, at de har medindflydelse og medbestemmelse, en medbestemmelse, som gør, at de fornemmer, at de har indflydelse på de sager, som bliver rejst, førend disse sager bliver afgjort.

Det må da også være i de folkevalgtes interesse, at et sådant lovforslag vedtages. I dag klager mangen en folkevalgt over, at det er et utaknemligt job at sidde i en kommunalbestyrelse eller i et amtsråd, men hvis man nu fik lavet lovene således, at borgerne kunne være med til at træffe nogle afgørelser, så tror jeg på, at det ville være nemmere og ikke nær så belastende at være folkevalgt, end det er i dag.

I kommunernes daglige funktion bør nærde-

mokrati være et nøgleord, men ikke blot et ord, også et værktøj. Med et tilfredsstillende nærdemokrati i de sidste 10 år havde Danmark undgået den politik, der er ført. Det er en politik, der har præget kommunerne. Den har været årsag til, at kommunerne har ophobet serviceydelser og institutioner i et uacceptabelt antal. Nu hvor det er åbenbart, at der må føres sparepolitik for at råde bod på den fejlslagne politik, må borgerne have direkte indflydelse på, hvordan skoler, børnehaver og biblioteker skal bygges, og på, om planlagte rådhusbygninger skal opgives. Den direkte indflydelse opnås ikke ved intetsigende borgermøder, der måske kan samle en promise eller en procent af skatteyderne i en kommune. Kun gennemførelsen af folkeafstemninger, hvor alle med valget kan stemme, kan sikre, at nærdemokratiet fortsat kan virke.

Henrik Toft (V):

Nærdemokrati i størst mulig udstrækning er jo så afgjort i tråd med venstres holdning og indstilling, men derfor skal vi alligevel ikke hoppe på enhver limpind, som bare har lidt forbindelse med det. Vi vil nok være temmelig tøvende over for, at kommunalbestyrelsesmedlemmer kan forlange sager gjort til genstand for en vejledende folkeafstemning, medens der selvfølgelig kan være grund til alvorligt at overveje, om der findes andre områder inden for det kommunale selvstyre end nedlæggelse af skoler, hvor en afstemning skal kunne fremme eller bremse et eller andet projekts gennemførelse.

Det ville i den forbindelse have været rart at have haft redegørelsen fra indenrigsministerens arbejdsgruppe om kommunalt nærdemokrati, men jeg forstår, at den i tråd med, hvad der er lovet, er i trykken, og det vil derfor være muligt at få den til at indgå i det udvalgsarbejde, der skal foretages over det her foreliggende lovforslag.

Vi vil fra venstres side gerne se på, om der er nogle ting, der naturligt kan tages op i den forbindelse.

Grove (KF):

I dette lovforslag foreslås det, at der skal holdes folkeafstemning om ethvert spørgsmål, der er omfattet af det kommunale selvstyre, såfremt 10 pct. af de valgberechtigede borgere i vedkommende kommune eller 1/3 af vedkommende kommunalbestyrelse forlanger det.

[Grove.]

I bemærkningerne fremhæves det, at dette lovforslag vil fremme den personlige kontakt mellem befolkning og kommunalbestyrelse, og at det er en nærdemokratisk foranstaltning.

Jeg ville ønske, at det var så let at fremme den personlige kontakt imellem befolkning og folkevalgte, så kunne vi jo bare holde en folkeafstemning, hver gang befolkningen klagede over deres kontakt til folketinget. Jeg kan jo så spørge forslagsstillerne: hvor lang tid har en folkeafstemning så fremmet den personlige kontakt? Er det en måned? Er det et kvartal, eller er det et halvt år? Nej, dette forslag vil hverken fremme den nære kontakt mellem borgerne og de folkevalgte eller fremme nærdemokratiet. Dette lovforslag vil fremme et mindretalstyranteri, det vil fremme selvbestaltede smågrupper, og det vil fremme organisations-tyranniet. Hvad det kan føre til, har vi vist egentlig set eksempler nok på i den sidste tid.

Dette lovforslag vil snarere ødelægge vort folkevalgte repræsentative demokrati, og det er det, vi skal værne om. Forslaget vil forflygtige de folkevalgtes ansvar og vil på mange måder vanskeliggøre en langsigtet udvikling i en kommune.

Fra konservativ side vil vi gerne være med til at fremme kontakt og nærdemokrati, og vi ved, at der gøres et stort arbejde herfor ude i de enkelte kommunalbestyrelser, i vælgerforeningerne, i borgerforeningerne osv. Jeg vil fremhæve, at er man meget utilfreds med de folkevalgte, så kan man lade være med at genvælge dem. Det er altid vælgernes afgørelse, hvem der sidder i en kommunalbestyrelse.

Når der bliver talt fra fremskridtspartiet om, at i en sparetid skal vi spare, så kunne vi egentlig også se på, hvad det koster at gennemføre en folkeafstemning. Vi ved jo, at det koster ca. 5 kr. pr. vælger at gennemføre et valg, og tænker vi os, at der skulle være én folkeafstemning i hver kommune om året, så ville det rundt regnet blive 15-16 mill. kr., og skal vi være meget nærdemokratiske, vil det jo nok sige en 3-4 folkeafstemninger om året, og det er 40-50 mill. kr. Jeg tror egentlig, de penge ville være betydelig bedre brugt til oplysning og til at afholde møder. Jeg tror, det ville fremme nærdemokratiet betydelig mere.

Mimi Jakobsen (CD):

Centrum-demokraterne kan ikke støtte det

foreliggende lovforslag, og jeg vil godt kort begrunde, hvorfor vi ikke kan det.

For det første skyldes det vores grundholdning til det repræsentative demokrati. Det skyldes vores holdning til de mennesker, der er valgt for en 4-årig periode med det formål, at de skal sikre en planlægning af opgaver, en planlægning, som meget gerne skulle holde lidt ud over dagen og vejen. Dette understreges jo også af de nye krav om 3-årige budgetlægninger, og denne planlægning vil efter vores mening være helt illusorisk, såfremt man kan kræve eventuelle stridsspørgsmål ud til folkeafstemning.

Vi er endvidere imod folkeafstemninger, fordi man meget ofte vil få en folkestemning i stedet for en folkeafstemning. Det vil ikke være vanskeligt at opnå en modstand blandt borgerne mod udgiftkrævende udbygninger, f.eks. på det kulturelle område. Her træffer man jo sjældent de stærke pressionsgrupper eller den helt brede folkelige opbakning. Altså vil man få nej til sådanne spørgsmål. Men det udtrykker måske også fremskridtspartiets egen kulturelle holdning, så det kan jo være det, der er baggrunden for det.

Så kan man selvfølgelig spørge, om det så er en kommunes opgave at udbygge et område, der kun betjener en del og måske en mindre del af borgerne. Det er efter vores mening en naturlig opgave for en kommune at gøre det. En kommune kan netop ikke køres som en forretning, der skal give overskud, og hvor tingene skal kunne betale sig, men den må skabe rimelig service også over for mindretal, selv om det ikke betaler sig, eller selv om mindretallet ikke kan betale.

Vi taler nok ikke så meget om nærdemokrati, som andre partier roser sig af. Vi har medvirket ved mange små praktiske forbedringer med hensyn til information, og jeg skal også erindre om, at man har indført nye og meget vidtgående høringsystemer, som nu kræver høring af høringsberettigede på en lang række områder af betydning for planlægningen i kommunen.

Vi må afvise lovforslaget.

Kaj Hansen (DKP):

Som dette lovforslag er udformet, vil jeg betegne det som flip, som er med til at kompromittere det meget sunde og rigtige, der ligger i folkeafstemningsprincippet.

Kommunisterne er tilhængere af folkeaf-

[Kaj Hansen.]

stemninger om meget væsentlige spørgsmål, som angår hele befolkningen. Her står, at folkeafstemninger kan begæres om ethvert spørgsmål, der er omfattet af det kommunale styre, og det er klart, at det har ikke meget med demokrati at gøre. Hvis man også ser på, hvad der står i forslaget § 3, er det nok nyt for indenrigsministeren, at fremskridtspartiet har en sådan vældig tillid til indenrigsministeren, at man vil overlade til indenrigsministeren at udforme de nærmere regler for folkeafstemningens afholdelse efter forhandling med kommunerne. Kommunerne ville ikke drømme om at stemme for et forslag, hvor vi ikke kender betingelserne for de ting, der skal til afstemning, hvor vi ikke kender proceduren osv. Det er noget helt nyt for fremskridtspartiet, at de nærer en sådan tillid til, at ministeren kan klare hele den side af sagen.

Der står også i bemærkningerne, at der sidste gang forslaget var til behandling, blev fremført nogle saglige indvendinger, og disse indvendinger er søgt imødekommet. Jeg synes ikke med større held. Jeg kunne for så vidt forstå, hvis man havde fremsat et forslag til folketingsbeslutning, fordi så kunne man få en grundig drøftelse af, hvad det i grunden var, man forestillede sig med en folkeafstemning. Det her er udformet som et lovforslag, meget ubehjælpeligt, meget uoverskueligt, det er slet ikke til at overskue konsekvenserne, og selv om kommunisterne er tilhængere af folkeafstemning, er vi absolut ikke tilhængere af dette lovforslag.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Fra radikal side vil vi gerne overveje, om vejledende folkeafstemninger kan blive et naturligt led i den demokratisering, som også vi ønsker ude i kommunerne. Jeg vil gerne føje til i den forbindelse, at folkeafstemninger om kommunale anliggender er dog noget, vi godt kender til. Vi har allerede adgang til at stemme i forbindelse med nedlæggelse af skoler og omlægning af skoledistrikter. Jeg indrømmer, at de regler, der gælder her, er meget stramme, og at der kræves et ganske overordentlig kvalificeret flertal, for at kommunalbestyrelsen skal følge det, men så er der også til gengæld tale om folkeafstemninger, der er afgørende. For det radikale venstres vedkommende vil vi gerne undersøge, om det er rimeligt at gå videre ad denne vej.

Når jeg har sagt det, vil jeg gerne føje til, at der er et væsentligt forhold, som hele tiden må fastholdes, og jeg forstår også, at det er det, der har været afgørende for ministeren. Det er, at det altid er kommunalbestyrelsen, der må bære ansvaret, ligegyldigt hvilken afgørelse der træffes. Og det må vi have for øje.

Nu er her jo kun tale om vejledende folkeafstemninger, men også i vejledende folkeafstemninger ligger der et meget bestemt krav om at blive fulgt, hvis der er en klar afgørelse. Det er det andet hensyn, som bestemt må overvejes, og det regner jeg med at vi kan gøre i udvalget. Men som sagt, vi er positivt indstillet på forhold.

Hjortlund Christensen (DR):

Der tales så meget om nærdemokrati og medbestemmelsesret, og indtil nu synes det i mange tilfælde kun at være floskler, men til dette forslag om folkeafstemning i kommunerne skal jeg på retsforbundets vegne meddele vor fulde tilslutning.

Det nærdemokrati, der vil opstå i kommunerne, kan medvirke til, at borgerne i kommunen kan komme nærmere ind på relationerne mellem indtægter og udgifter. Vi kender jo de krav, borgerne altid stiller uden tanke for, hvad det koster. Jeg kan sådan set være enig med den kommunistiske ordfører i, at det måske havde været mere fornuftigt at komme med en betænkning, men i relation til forslaget må vi da se på det under udvalgsbehandlingen, og selv om vi ikke er med i udvalget, skal vi nok følge det.

Dette lovforslag er udtryk for en nytænkning i dansk politik, og det er noget, befolkningen skal lære. Jeg er bekendt med, at der er et lille land her i Europa, der styres efter folkeafstemningsprincippet. Hvis vi i Danmark havde haft en tilsvarende rentehøjde – og dette forslag kan ad åre medføre et bedre forhold mellem indtægter og udgifter – er det i alt fald den vej, vi fra retsforbundet til enhver tid kan støtte, og altså også dette forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjærulff-Schmidt) (FP):

Jeg vil gerne først takke ordførerne for fremskridtspartiet, for venstre, for det radikale venstre og for retsforbundet for de på mange måder meget positive udtalelser, der faldt om lovforslaget.

Jeg vil også gerne sige til indenrigsministe-

[Kjærulff-Schmidt.]

ren, at jeg var meget glad for at høre ministerens udtalelser om, at han både kender og kan godtage de synspunkter, der ligger bag forslaget.

Ministeren kom med den indvending, at det måske ikke var alle spørgsmål, der egnede sig til kommunale folkeafstemninger, og det kan ministeren muligvis have ret i. En tilsvarende kritik var fremme, da vi fremsatte et forslag til folketingsbeslutning for 2 år siden; da gik en del af kritikken netop på, at vores beslutningsforslag ligesom ikke havde afgrænset de spørgsmål, der kunne være tale om at underkaste folkeafstemning. Det har vi prøvet i det lovforslag, der nu ligger til behandling, idet vi alene lader muligheden for folkeafstemninger være åben, når der er tale om spørgsmål, der henhører under det kommunale selvstyre. Men det er nok muligt, at ministeren kan have ret, det vil vise sig under udvalgsarbejdet, og jeg vil i hvert fald være meget glad, hvis ministeriet under udvalgsarbejdet vil bidrage med en præcision af, hvilke ting det er, man fra ministeriets side særlig mener bør undtages. Det er jo så noget, der måske vil kunne indarbejdes i lovforslaget, som det ser ud i øjeblikket.

Hr. Erenbjerg har selvfølgelig ret i, at demokrati er andet og mere end afstemninger, men afstemninger er vistnok det eneste, der ikke helt kan undværes i demokratiet.

Til de andre indvendinger, der kom imod forslaget, dels fra hr. Erenbjerg, dels fra det konservative folkepartis ordfører, hr. Grove, og fra fru Mimi Jakobsen, vil jeg godt sige, at jeg mener ikke, at der er tale om noget brud på det repræsentative demokratis system med et forslag som dette. Jeg ser ikke nogen modsætning imellem et repræsentativt demokrati og vejledende folkeafstemninger, fordi det repræsentative demokrati jo bare er en praktisk nødvendig konsekvens af, at befolkningen ikke har nogen jordisk mulighed for at deltage i enhver politisk beslutning og derfor har valgt sine repræsentanter. Men der er ikke nogen tvivl om, at det vil være en styrkelse for disse valgte repræsentanter i deres daglige arbejde, at vi gennemfører dette lovforslag, fordi det i mange tilfælde vil kunne forhindre, at knebne flertal i en kommunalbestyrelse træffer beslutninger, som strider imod vælgernes ønsker. Der er vel ikke nogen, der kan have den opfattelse af tingene, at man ønsker, der skal

træffes beslutninger, der strider imod borgernes ønsker.

Jeg tror, vi er kommet et skridt videre med den førstebehandling, vi har haft i dag; vi nåede et stykke vej allerede for 2 år siden med det forslag til folketingsbeslutning, som vi fremsatte; nu er vi nået et skridt videre.

Der er også omtalt en redegørelse fra arbejdsgruppen vedrørende nærdemokratiske spørgsmål, og den redegørelse vil selvfølgelig komme til at indgå i udvalgets arbejde, når vi nu skal gå videre med dette lovforslag. Vi er kommet et skridt videre, og jeg tror, at vi meget snart vil komme yderligere det skridt videre, at et forslag svarende til dette vil kunne blive til lov. Det vil vi meget gerne arbejde for, og jeg synes, der er kommet så mange positive udtalelser også fra de partier, der havde betænkeligheder ved forslaget i den foreliggende skikkelse, at vi faktisk kan nå et resultat i løbet af forholdsvis kort tid.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtages uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af valgretsalderen til folketinget [af Niels Helveg Petersen m. fl.].

(Lovforslag nr. L 121. Fremsat 23/3 77).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Indenrigsministeren (Egon Jensen):

Der skulle ikke være nogen grund til at få en lang debat om dette; det har vi haft tidligere. Lad mig bare gøre nogle ganske få bemærkninger og sige, at det lovforslag, som nu ligger på bordet, og som de radikale har gennemført, er ændret i forhold til det tidligere, idet lovens ikrafttræden nu foreslås til 1. marts 1978. Herved undgås de tekniske vanskeligheder af administrativ og praktisk art, som jeg nævnte i mine bemærkninger i forbindelse med